

УДК 343.131

В. В. Назаров, докт. юрид. наук, професор
Академія адвокатури України
Кафедра кримінального процесу та криміналістики
Т. Шевченка, 27, Київ, 01032, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАСАДИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Досліджено питання реалізації засади верховенства права в кримінальному провадженні, проаналізовано низку новел кримінального процесуального законодавства України щодо захисту прав учасників кримінального провадження, виявлено прогалини чинного законодавства, що призводять до порушення конституційних прав і свобод людини під час досудового розслідування.

Ключові слова: верховенство права, кримінальне провадження, захист прав людини, порушення конституційних прав і свобод людини.

Постановка проблеми. Тріадою європейських і загальнолюдських цінностей є поняття «демократія», «права людини», «верховенство права». Верховенство права є пріоритетом у суспільстві. За відсутності верховенства права немає і самого суспільства, принаймні цивілізованого.

Поняття «верховенство права» несе в собі не лише матеріальне (субстантивне), а й процесуальне значення. Відповідно до ч. 1 ст. 8 КПК України, кримінальне провадження здійснюється з додержанням принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Питання, що стосуються прав та свобод людини, були актуальними в усі часи, адже всі демократичні держави проголосили людину найвищою соціальною цінністю. Проте навіть проголошення людини найвищою соціальною цінністю та закріплення в Конституції її основних прав та свобод можуть не мати ніякого значення без реальних гарантій здійснення цих прав. Так, ще 1789 року в ст. 16 Французької Декларації прав людини та громадянина було записано: «Суспільство, у якому не забезпечуються гарантії прав та відсутній поділ влади, не має конституції» [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання «верховенства права» досліджувалися багатьма науковцями та практиками у сфері юриспруденції. У кримінальному провадженні до проблем реалізації засади верховенства права переважно зверталися Т. В. Варфоломєєва, В. Г. Гончаренко, В. Т. Маляренко, В. О. Демиденко, В. А. Кучинський, Л. Д. Удалова, О. Г. Шилова та інші. Однак, на сьогодні залишається наукова й прикладна потреба в розумінні положень чинного законодавства щодо верховенства права, реалізації відповідної засади в практичній діяльності органів розслідування.

Мета статті полягає в дослідженні особливостей чинного законодавства щодо реалізації засади верховенства права під час розслідування кримінальних правопорушень, його вплив на забезпечення прав та свобод учасників кримінального провадження, виявленні в законодавстві прогалин, які потребують свого доктринального аналізу й нормативного врегулювання.

Виклад основного матеріалу. Верховенство права є важливою засадою кримінального провадження. Разом з тим у кримінальному провадженні реалізація відповідної засади є однією з найглобальніших проблем, оскільки вона не сприймається, не усвідомлюється, не використовується під час практичної діяльності органів розслідування. Проте слід погодитися з думкою В. О. Демиденка, який зазначив, що держава не всевладна щодо людини. Вона має бути обмежена правами і свободами людини [2, с. 7]. В. А. Кучинський влучно зауважив, що права людини не є подарунком держави, а продуктом розвитку матеріальних відносин людей [3, с. 29].

Основним у характеристиці прав людини є те, що вони мають захищатися державою та законом. У сфері кримінального провадження насамперед охорони і захисту потребують передбачені Конституцією України громадянські права та свободи, такі як: право особи на повагу її гідності (ст. 28); право на свободу та особисту недоторканність (ст. 29); право на недоторканність житла (ст. 30); право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (ст. 31); право на повагу особистого і сімейного життя (ст. 32).

Разом з тим відповідно до ст. 64 Конституції України зазначені конституційні права і свободи людини і громадянина можуть бути обмежені у випадках, передбачених законом. Ці обмеження мають винятковий і тимчасовий характер та можуть застосовуватися лише на підставі рішення слідчого судді з метою виявлення, попередження чи припинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, а також у випадках, передбачених законодавством України, з метою захисту прав і свобод інших осіб, безпеки суспільства.

Слід погодитися з думкою В. Бахіна, який свого часу зазначив, що гіпноз ідеї захисту прав людини багатьох схиляє забути про пряме призначення кримінальної юстиції – стримування рівня злочинності, що набуває все більш витончених і руйнівних форм. Реформуючи право, необхідно поєднувати ці завдання, а не протиставляти їх. Природно, що вторгнення державних органів у сферу особистих свобод повинне мати мінімальні межі, дійсно необхідні для боротьби зі злочинністю [4, с. 13].

Антитерористична операція в Україні, погіршення криміногенної ситуації в державі вимагають нових підходів до вирішення питання балансу між конституційними правами та інтересами захисту суспільства.

У Європейському Союзі так само існує неоднозначне ставлення щодо захисту прав особи в кримінальному провадженні. Після низки недавніх терактів у Парижі, Брюсселі, Лондоні влада Євросоюзу винесла на розгляд до Парламенту законопроект про розширення повноважень спецслужб у кримінальному провадженні. Згідно з інформацією *New York Times*, країною-ініціатором посилення законодавства Євросоюзу стала Франція, офіційні представники якої повідомили про готовність поступитися правами і свободами громадян з метою уникнення подальших терактів. Такої самої точки зору дотримуються й у Великобританії [5].

Разом з тим саме в кримінальному провадженні можна легко перетнути умовну межу, що відділяє законність від свавілля, доцільність від абсурду. Свого часу А. М. Колодій, А. Ю. Олійник зазначали, що під час виконання працівниками правоохоронних органів своїх функцій з правомірною обмеження прав людини, вони в процесі своєї діяльності не повинні переходити дозволених меж, мають діяти згідно з чинним законодавством, використовувати форми і методи забезпечення прав людини, що не суперечать правовим і моральним вимогам [6, с. 296].

А. Ф. Коні висловлювався: «Влада має сама в собі багато привабливого. Вона дає обраному нею свідомість своєї сили, вона виділяє його з середовища безвладних людей, вона створює йому положення, з яким треба рахуватися. Для самолюбності принадна можливість наказувати, вирішувати, виконувати свою волю і, хоч би у вузькій сфері, карати і милувати» [7, с. 171].

В Україні історично склалося двояке ставлення до прав людини та їх захисту. З одного боку, Україна, як держава, максимально повно визнає, закріплює в законодавстві права людини. З іншого – під час кримінального провадження зустрічаються непоодинокі випадки порушення прав його учасників.

Після Революції Гідності ми спостерігаємо, що незважаючи на визначений державою курс на демократизацію суспільного життя, правоохоронні органи продовжують виконувати функцію захисту влади від злочинних посягань, а не захисту конкретної людини. Правове забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина в основному лише декларується.

Кількість правових актів, що регулюють процесуальну діяльність під час кримінального провадження, за останні роки зросло в рази (станом на 30.01.2017 р. було прийнято 48 законів,

якими вносились до КПК України зміни та доповнення), але в той же час ефективність організаційного механізму у сфері захисту конституційних прав не покращується. Законодавець, приймаючи нові закони, що регламентують процесуальну діяльність в кримінальному провадженні, не надто зважає на вимоги Конституції (особливо на її другий розділ про права і свободи людини). Прикладом цьому є Закони України від 12 серпня 2014 року «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану та в районі проведення антитерористичної операції», «Про внесення змін до Закону України «Про боротьбу з тероризмом» щодо превентивного затримання в районі проведення антитерористичної операції осіб, причетних до терористичної діяльності, на строк понад 72 години. Указані закони передбачають, що прокурор під час розслідування злочинів у районі проведення АТО самостійно, без рішення суду, вирішує питання про обшук житла або іншого володіння особи, проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також про затримання особи на строк до 30 діб.

Зазначені положення прямо суперечать Конституції України, оскільки у ст.ст. 30 і 31 Основного Закону вказано, що проведення обшуку помешкання, порушення таємниці листування та телефонних розмов здійснюється виключно за вмотивованим рішенням суду. Крім того, згідно зі ст. 29 Конституції, ніхто не може бути заарештований або утримуватися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду. При цьому питання про затримання особи або про її звільнення має бути вирішене судом протягом 72 годин.

Як слушно зазначив О. Банчук, практична потреба в такому режимі обмеження прав людини дуже сумнівна. Адже, навіть, якщо суди в зоні АТО не функціонують належним чином, то в правоохоронців завжди є можливість за 72 години доставити затриману особу до суду, що розташовується в сусідній області чи районі, і тим самим забезпечити дотримання конституційних гарантій [8].

Наслідком прийняття вищезазначених законів є випадки порушень прав людини при затриманні у вигляді довільних і незаконних затримань, тортур, жорстокого поводження з огляду на так звану «військову необхідність». У чотирнадцятій доповіді Управління Верховного комісара ООН з прав людини щодо ситуації з правами людини в Україні зазначається, що особи, утримувані українською владою у зв'язку зі збройним конфліктом, піддаються катуванню та жорстокому поводженню, і продовжують стикатися із систематичним порушенням своїх прав на належну правову процедуру та справедливий судовий розгляд. Відсутня відповідальність за порушення прав людини, учинені під час виникнення конфлікту. Такі справи майже не доходять до суду. Поширеною є безкарність правоохоронних органів та спецслужб за вчинені порушення прав людини й часто виправдовується ситуацією триваючого конфлікту. Більшість із затриманих під час розслідування були позбавлені волі, оскільки чинні положення КПК не передбачають будь-яких інших запобіжних заходів за злочини, пов'язані з тероризмом, крім тримання під вартою. Це суперечить практиці Європейського Суду з прав людини [9].

Українська Гельсінська спілка з прав людини опублікувала матеріали в рамках підготовки річної доповіді правозахисних організацій «Права людини в Україні – 2016», у яких зазначено про масові порушення прав людини в кримінальному провадженні. Передусім це стосується діяльності СБУ, яка систематично і масово порушує конституційні права осіб, які залучаються до кримінального провадження. Це пов'язано з повторними екстрадиційними арештами осіб, яких звільнили суди, а також з повторним затриманням осіб, звільнених місцевими судами або апеляційними судами, хоча рішення останніх оскарженню не підлягають. До того ж повторні арешти порушують статтю 5 Європейської конвенції і є неприпустимими.

На противагу зазначеному в європейських країнах арештовану судом особу можуть знову утримувати в підрозділі поліції лише у виключних випадках. Поліцією більшості країн Європи осіб утримують протягом мінімального проміжку часу. У Великобританії час утримання особи в поліцейських закладах є одним з показників ефективності роботи поліції, і чим він коротший, тим вищий показник ефективності підрозділу.

Попрання законодавцем норм Конституції України є запровадження процедури заочно-го досудового розслідування і судового розгляду, що передбачає можливість засудження особи, яка відсутня в країні, за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину. Цим обвинувачений фактично позбавлений права на доступ до правосуддя і на справедливий суд.

Закон України «Про Національну поліцію» також містить чимало положень, які істотно обмежують права людини. Прикладом, надає необмежений доступ поліцейським до інформації про громадян. Це порушує і європейські стандарти, і конституційні межі захисту особистого і сімейного життя (стаття 32 Конституції), оскільки можливість такого доступу має бути лише за випадків досудового розслідування.

14 квітня 2017 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення механізмів забезпечення завдань кримінального провадження». Цим законом запроваджено нововведення щодо часу на ознайомлення з матеріалами провадження, закріплено нові правила обрахунку строків розслідування в разі об'єднання чи виділення проваджень, укладення угод про визнання винуватості. Проте аналіз даного закону дає можливість дійти висновку, що замість покращення ситуації щодо захисту прав учасників кримінального провадження ми отримали загрозу порушення низки вагомих прав людини, наприклад права на захист чи на відшкодування збитків.

Наглядним прикладом незабезпечення верховенства права є високий рівень злочинності в державі, який свідчить про дезорганізацію правоохоронних органів, низьку ефективність діяльності слідчих і оперативних підрозділів, відсутність узгодженості в їх діях. На практиці є випадки, коли слідство намагається зменшити кількість кримінальних проваджень шляхом невнесення відомостей до реєстру відповідно до ст. 214 КПК України. Досить часто органи досудового слідства не роблять цього і починають проводити незрозумілу «перевірку» через реєстрацію заяви в журналі обліку. Природно, що встигнути провести перевірку протягом 24 годин не є можливим, тому жодних дій щодо внесення відомостей до ЄРРДР не проводиться. Це підтверджено відповідними статистичними даними. Так, упродовж першого півріччя 2016 року прокурорами було виявлено та внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомості про 2 054 вчинені кримінальні правопорушення, раніше не обліковані. Водночас, за аналогічний період 2015 року було виявлено 1 713 таких правопорушень, у 2014 році – 1 562, тобто протягом останніх двох років, упродовж яких і проводяться так звані «реформи» правоохоронних органів, кількість злочинів, які не були обліковані, постійно зростає [10].

Значна кількість порушень прав людини допускається під час практичної діяльності органів досудового розслідування при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження, проведенні слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Так, застосування такого тимчасового запобіжного заходу, як затримання, супроводжується проблемами, які обумовлені відсутністю єдиного тлумачення фактичних підстав застосування затримання, у тому числі превентивного, щодо визначення осіб, уповноважених на виконання відповідних дій. Ряд проблем виникає й під час процесуального оформлення затримання уповноваженою службовою особою та супровідних заходів (зокрема обшуку затриманої особи), несвоєчасним та неналежним повідомленням затриманим про їх право на отримання правової допомоги, несвоєчасним інформуванням родичів затриманого та Центрив надання безоплатної правової допомоги.

Зазначене призводить до того, що протягом року середня кількість затриманих без санкції суду, наприклад слідчими поліції, становить 14-15 тис., з яких майже 50 % у подальшому звільняється, що є значним показником порушення конституційних прав такої кількості громадян.

Все частіше в державі стали проводитися незаконні, навіть масові, обшуки, із залученням різних спецпідрозділів та застосуванням фізичної сили і спеціальних засобів, у т.ч. з явним порушенням вимог КПК України, здійснюються тимчасові такі ж необґрунтовані доступи до документів та їх виїмки, проводяться несанкціоновані судами спостереження за громадянами та прослуховуються їх телефонні розмови, безпідставно вручаються під-

озри особам, коли для цього немає достатніх підстав, що в сукупності є справжнім наступом на конституційні права і свободи громадян. Це є свідченням того, що в державі діє не сила закону, а закон сили.

У забезпеченні верховенства права важлива роль належить суду, юрисдикція якого поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У ситуації, за якої на судові органи покладається велика відповідальність, виникають збої через зниження ефективності функціонування всього державного апарату. Проте в головах людей дуже міцно вкоренили стереотип, що судова влада априорі не може бути чесною і справедливою. Сприяє цьому те, що кількість випадків виправдання особи в Україні вже багато років не перевищує 1 % вироків. Протягом двадцяти останніх років рівень виконання судових рішень не перевищує 5 % [11]. Масштабна судова реформа, яка проводиться в державі, супроводжується корупційними скандалами. Зазначене є свідченням недотримання всіх стандартів правосуддя, постійного порушення конституційного права на судовий захист, передбаченого ст. 55 Конституції України.

Індикатором нездорової ситуації щодо захисту прав людини в кримінальному провадженні є кількість справ, розглянутих Європейським Судом з прав людини проти України, що катастрофічно збільшується. Така тенденція, за даними експертів, й надалі зростатиме. У 2016 р. Україна опинилася на другому місці після Італії за кількістю поданих заяв і скарг [11].

Європейський Суд з прав людини в десятках справ констатував порушення прав людини у зв'язку з невиконанням або тривалим виконанням рішень національних судів, засудженням на підставі сфабрикованих доказів або здобутих у результаті застосування тортур. Унаслідок зазначеного в 2016 році Україна сплатила 300 млн. євро та понад 12 млн. грн. за програні справи в Європейському Суді з прав людини [12].

Важливим чинником забезпечення верховенства права є забезпечення конституційного права людини на висококваліфіковану правничу допомогу. Разом з тим навіть адвокати масово почали скаржитися на порушення їх конституційних та професійних прав, незаконне втручання в їх діяльність, культивування атмосфери недоброзичливості. Все це є свідченням наступу на конституційні права громадян.

Не краща ситуація із захистом прав потерпілих, відшкодуванням шкоди, завданої їм під час учинення кримінального правопорушення. Загалом, згідно зі статистичними даними, упродовж останніх 25 років до правоохоронних органів України надійшло близько 70 млн. заяв і повідомлень про вчинення кримінальних правопорушень, унаслідок яких стали потерпілими майже 12 млн. осіб, збитків завдано понад 100 млрд. грн. [13].

Для потерпілої від кримінального правопорушення особи важливим є саме реальність та обсяги відшкодування такої шкоди, при цьому обидва критерії прямо залежать від ефективності та своєчасності спрямованих на забезпечення такого відшкодування дій органів досудового розслідування. Проте аналіз матеріалів кримінальних проваджень у різних регіонах України за попередні роки показав, що в середньому 40 % потерпілих не отримують жодного відшкодування завданої їм кримінальним правопорушенням шкоди, що не узгоджується з нормами, які регламентують відносини у сфері відшкодування шкоди, не лише вітчизняного законодавства, а й міжнародно-правових актів, ратифікованих Верховною Радою України.

Такий стан речей пояснюється не лише недоліками законодавства, а й недоліками в роботі органів досудового розслідування, оскільки питання відшкодування шкоди розглядаються ними як другорядні через велике навантаження слідчого, байдужості до проблем потерпілого та через елементарні помилки у визначенні особи, яка повинна нести відповідальність за заподіяну шкоду; визначенні характеру та розміру шкоди, заподіяної потерпілій особі; проведенні гласних і негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, спрямованих на виявлення та повернення викраденого чи пошкодженого майна, що збереглося в натурі, або його грошового еквівалента в повному обсязі; накладенні арешту на майно, гроші, інші цінності та їх збереження з метою відшкодування шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням.

За останні роки зменшилося на половину фінансування відшкодування шкоди, яка була заподіяна правоохоронними органами чи судами, при тому, що кількість громадян, які звертаються в судовому порядку за відшкодуванням, майже не змінюється. Так, згідно з даними Державного бюджету України, на 2014-2016 роки було закладено лише по 18 млн. гривень на кожний рік видатків для компенсації шкоди, завданої громадянам незаконними діями правоохоронців, у той час як протягом 2011 і 2012 років така сума була майже удвічі більша – 30 млн. грн., а у 2013 році становила навіть 37 млн. грн. [14].

Усе вищезазначене є лише незначною частиною порушень конституційних прав і свобод громадян в Україні. Наслідком цього є те, що більшість громадян не вважають Україну державою, у якій дотримуються прав і свобод людини. Це впливає на рівень довіри до правоохоронних органів. Після Євромайдану протягом короткого проміжку часу, а саме до середини літа 2016 року, рівень довіри до поліцейського піднявся з 0,8 % до 40,7 % [11]. Проте сьогодні рівень довіри суспільства до судової влади та правоохоронних органів становить менше 10 % і має стійку тенденцію до подальшого погіршення.

Висновки. Загалом для недопущення порушень конституційних прав і свобод людини проблема боротьби зі злочинністю та захисту прав людини має вирішуватися шляхом трьох взаємопов'язаних компонентів: законодавчого встановлення допустимого обмеження прав людини; створення механізму контролю за вжиттям заходів, які передбачають обмеження прав людини; діяльності інститутів, які забезпечують захист та відновлення порушених прав. При цьому механізм захисту конституційних прав громадян повинен діяти постійно, оскільки його пасивність і бездіяльність може призвести до суспільно небезпечних наслідків, які можуть виявитися в масових обмеженнях та порушеннях прав і свобод, у занепаді загальнолюдських гуманістичних цінностей, у зростанні правового нігілізму, що зрештою призведе до порушення засад верховенства права, законності, рівності громадян перед законом і судом.

Список літератури

1. Декларація прав людини і громадянина. URL: <http://constituanta.blogspot.com/2011/02/1789.html>.
2. Демиденко В. О. Утвердження та забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина : [посіб.] / В. О. Демиденко. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2001. – 100 с.
3. Кучинский В. А. Личность, свобода, право / В. А. Кучинский. – М. : Юрид. лит., 1978. – 208 с.
4. Бахин В. О соотношении прав личности и методах борьбы с преступностью // Закон и жизнь. – 2004. – № 8. – С. 9-15.
5. Власти Евросоюза хотят заставить Apple отказаться от шифрования данных пользователей. URL: <http://appleinsider.ru/software/vlasti-evrosoyuza-xotyat-zastavit-apple-otkazatsya-ot-shifrovaniya-dannyx-polzovatelej.html>.
6. Колодій А. М. Права людини і громадянина в Україні : [навч. посіб.] / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 336 с.
7. Кони А. Ф. Собрание сочинений : в 8 т. – М. : Юрид. лит., 1966. – Т. 4. – 543 с.
8. Банчук О. Свобода, яку ми втрачаємо. URL: http://gazeta.dt.ua/internal/svoboda-yaku-mi-vtrachayemo-240491_.html.
9. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 лютого – 15 травня 2016 р. URL: http://www.un.org.ua/images/UA_14th_OHCHR_report_on_the_human_rights_situation_in_Ukraine.pdf.
10. Значні порушення конституційних прав громадян, які стали нормою для правоохоронців. URL: <http://baganets.com/blogs-baganets/znachn-porushennja-konstituc-inih-prav-g.html>.
11. Права людини в Україні – 2016. URL: <https://helsinki.org.ua/publications/prava-lyudyny-v-ukrajini-2016/>.
12. Мін'юст оприлюднив список програних справ у Євросуді і суми багатомільйонних компенсацій. URL: <http://glavcom.ua/news/za-rik-ukrajina-viplatila-milyoni-za-prograni-spravi-v-jevropeyskomu-sudidokument-404349.html>.
13. Хавронюк М. Чи знаєш ти, українцю, за що тебе посадять і скільки dadуть? URL: http://gazeta.dt.ua/internal/chi-znayesh-ti-ukrayincyu-za-scho-tebe-posadyat-i-skilki-dadut_.html.
14. Баганець О.В. Чому порушуються конституційні права громадян та як реанімувати роботу правоохоронців? URL: <http://baganets.com/blogs-baganets/chomu-porushuyutsja-konstituc-in-prava-g.html>.

Стаття надійшла 22.05.2017 р.

В. В. Назаров, докт. юрид. наук, профессор
Академия адвокатуры Украины
Кафедра уголовного процесса и криминалистики
Т. Шевченко, 27, Киев, 01032, Украина

РЕАЛИЗАЦИЯ ПРИНЦИПА ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УГОЛОВНОМ ПРОИЗВОДСТВЕ

Резюме

Исследован вопрос реализации принципа верховенства права в уголовном производстве, проанализирован ряд новелл уголовного процессуального законодательства Украины относительно защиты прав участников уголовного судопроизводства, выявлены пробелы действующего законодательства, приводящие к нарушению конституционных прав и свобод человека во время досудебного расследования.

Ключевые слова: верховенство права, уголовное производство, защита прав человека, нарушение конституционных прав и свобод человека.

V. V. Nazarov, Ph.D, Professor
Academy of Advocacy of Ukraine
the Department of Criminal Procedure and Criminalistics
T. Shevchenko, 27, Kiev, 01032, Ukraine

IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLE OF HUMAN RIGHTS IN CRIMINAL PRODUCTION

Summary

The issue of the implementation of the rule of law in criminal proceedings has been investigated, a number of novelties of the criminal procedural legislation of Ukraine concerning the protection of the rights of participants in criminal proceedings have been analyzed, gaps in the current legislation have been revealed, leading to violations of constitutional rights and freedoms during pre-trial investigation.

Key words: the rule of law, criminal proceedings, the protection of human rights, the violation of constitutional rights and freedoms.